

НОЖЪТ

Беше чудесен нож – широк, с жестоко тъмносиво острие. Дръжката му бе направена вероятно от рог на див козел, който по тези места се е срещал доскоро. Войната ги бе прогонила високо в планината, но понякога ги виждахме през биноклите, застанали като статуи на върха на някоя непристъпна скала. Стояха горе до облаците и гледаха към нас, хората, които се избивахме помежду си, без да разбираме напълно защо.

Вече втори месец бяхме в Афганистан, в лагера край Кандахар, озверели от напрежение, очаквайки всеки миг да запукат минометите на талибаните.

Тръгнахме от България с приятеля ми Митко, с когото израснахме в една махала. Аз от малък си бях побойник – водех всички битки в квартала – и тръгнах на война, за да търся приключения, но с Митко не беше така – той имаше семейство и шестнайсетгодишен син, а жена му беше останала без работа.

Всеки ден давахме патрулни наряди в покрайнините на града, където се навъртаха най-много бунтовници. Понякога откриваха стрелба по нас, но и ние не си поплювахме – имахме на бронираните ни машини едни картечници...

Митко, още преди първия наряд, извади и ми даде едни двеста долара. Ако се случи нещо с мене, рече, купи нещо за моите хора, да го имат за спомен. Не възразих нищо, не му казах онези тъпи и безсмислени думи, че говори глупости, че нищо лошо няма да му се случи, защото знаех, че може.

И то един ден се случи. Няма да го забравя. Чухме избухването на минометни снаряди и се заспоглеждахме. Секунди по-късно от канцеларията си изскочи майорът и викна: „Нещо е станало с патрула ни – не отговарят по радиото...” Сkochихме в другите машини и подкарахме бясно по прашните улици на града. Водеше ни високият облак дим, който се издигаше на километър-два от нас. Минути по-късно бяхме на мястото.

Какво да ви разправам – гледката не беше никак хубава: машината – обърната на една страна, вратата ѝ – откъсната, трима от екипажа седят край канавката и пъшкат, а Митко... Митко лежеше спокойно и отначало помислих, че спи, но като видях огромната рана на главата му... Не искам да говоря повече.

Останалите месеци до края на службата минаха като кошмар – поне за мене беше така – пред очите ми все беше усмихнатият Митко и после черният хеликоптер, който го отнесе. Как са го посрещнали близките му, сами си знаят. А синът му още бе ученик...

Наближаваше Коледа, а с нея и краят на службата ни. Тогава се сетих за онези двеста долара. Какво да купя с тях? По пазарите в града не бе препоръчително да се обикаля, но на кръстовището пред лагера ни често спираше с магарето си един афганец, който продаваше изделия от ковано желязо. Нашите понякога си купуваха по нещо. Бях караул на портала и началникът ми каза: „Иди го разкарай този. Не го знаем какъв е, а напоследък често се навърта”. Селянин от планините е, отговорих му, ковач на желязо, продава стоката си в града. „Я е ковач, я е шпионин. Иди го разкарай!”

Тръгнах с наведен към земята автомат, знак за миролюбивост, а селянинът търпеливо чакаше. Беше висок и кльощав с изсечени скули, а лицето му бе скрито зад гъста черна брада, като на повечето афганци. Знаех доста слабо езика им, но да прогониш един човек не бяха нужни много думи. Аз обаче исках първо да купя нещо. Той разбра и занарежда изделията си направо на земята, като ломотеше нещо на езика

си, едър като шикалки. Имаше какво ли не – чукове, тесли, свредели, съдинки, дори един свещник. Нищо не ми се стори подходящо и се канех да си тръгна, когато погледът ми падна върху ножа. Беше затъкнат в пояса му, пъхнат в облечена с кожа кания. Дръжката му ми се стори интересна и посочих към нея. Мъжът се ухили и заклати глава – не се продава – това му е за лична защита. Поисках да го разгледам. Той с неохота го измъкна и първото, което ме удиви, бе острият свистящ звук на острието в твърдата кания – сякаш змия изсъска.

Взех го в ръце – бе тежък и строг. Широк поне три сантиметра и дълъг около трийсет. Острието му бе стоманено-сиво, почти черно. Защо е толкова черно, попитах мъжа. Къде с думи, къде със знаци обясни, че е закалено по специален начин – забиват нагорещеното до бяло острие в тялото на див козел. Бях чувал за този начин на закаляване, прилаган още от древните българи, които преди хиляди години са живели по тези земи. Като влиза в досег с кръвта, стоманата извлича азота от нея и се закалява. Селянинът взе ножа от ръцете ми, бръкна в дисагите, измъкна един чук и с все сила удари острието в желязото. После ми ги показа – на чука се бе появила дълбока резка, а по острието нямаше и следа. Искан да го купя, рекох, но мъжът отново поклати глава.

Извадих двестата долара. Той се опули, очите си не можеше да откъсне от парите, после ми подаде юларчето на магарето – за тези пари всичката си стока ми продава, заедно с магарето, но не и ножа. Ножа искам, рекох отново и пъхнах парите в ръцете му. Двеста долара бяха невероятно много за бедния селянин – навярно никога не бе държал толкова пари в ръцете си – и без да продума измъкна канията от пояса си, пъхна ножа в нея и той отново изсвистя. После го целуна и ми го подаде. Ножът натежа в ръцете ми.

Знаех, че този подарък щеше да хареса на Митко – и двамата имавме слабост към хладното оръжие. На другия ден се сетих за него и го измъкнах изпод възглавницата. Дръпнах го от канията и той недоволно изсвистя. Заразглеждах го. Такава строга красота не бях виждал. По него нямаше нищо излишно, но въпреки всичко бе невероятно красив. Чак спираше дъха!

Тогавя забелязах петното. Ръждивочервено петно, голямо колкото пощенска марка върху едната страна на острието. До вчера го нямаше – бях сигурен в това. Потърках го с пръст. Не беше ръжда – бях виждал ръжда по моя нож, но това не приличаше на нищо такова! Метнал ме е този селянин, помислих си – ще трябва да му го върна.

На другия ден афганецът с магарето отново беше на кръстовището пред лагера. Грабнах ножа и затичах. Виж това петно, рекох му сърдито. Той ококори очи и взе уплашено да ломоти. „Кръв! Това е кръвта на отмъщението! Ножът иска да отмъсти! Щом острието прободете врага, петното ще изчезне. Нищо друго не може да го премахне!” Спомних си за мъртвия си приятел и нищо не казах. Само пъхнах ножа обратно в канията. Този път не изсвистя.

Оттогава редовно го носех със себе си при всяко излизане от лагера. Чаках сгоден случай да изпълня повелята на ножа, но такъв не се появи. Така го занесох в България. С петното.

Когато го подадох на сина на Митко, той го хвана с две ръце и ме погледна. От баща ти е, рекох, да имаш спомен от него. А това петно тук, виждаш ли го? То иска мъст. Ще изчезне, щом прободете врага. Момчето, вече абитуриент, дълго гледа ножа, после го прибра в канията и рече тихо: „И аз ще стана рейнджър. Ще отмъстя за баща ми.” Кимнах разбиращо и си тръгнах.

На другата година пак заминах за Афганистан. Отново в същия лагер. Преди да тръгна се видях със сина на Митко. Вече беше студент. Мислех, че в някое военно училище, но той каза: „Записах строително инженерство...” Ами Афганистан, попитах. Какво стана с обещанието ти да отмъстиш? Момчето помълча. „Мислих много по този въпрос. И реших, че пак мога да ида един ден в тази страна, но не да отмъстя, а да построя нови домове. Аз така и не разбрах защо баща ми се е бил там, не разбрах и защо те се бият помежду си. Знам само, че този народ векове наред воюва за независимостта си. И никой не го е победил досега – не го покориha руснаците, няма да го сторят и американците. Мисля, че ще съм по-полезен не като войн, а като строител. А ножа, ето нося го – искам да ти го дам – на тебе ще ти бъде по-полезен.” Взех ножа в ръце и отново почувствах тежестта му. Отново острието изсвистя в канията и сивата му красота блесна. Потърсих петното, но не го видях. Какво е станало с него, попитах, махна ли го? „Петното ли? Не!” – отвърна момъкът.

Един ден афганецът с магарето отново спря на кръстовището пред лагера. Извадих ножа и му го показах. Виж, петното го няма. А никой не е отмъстил! Как стана това?

Мъжът дълго разглежда ножа, накрая каза: „Не е възможно. Тези ножове винаги отмъщават. Ето, виж!” – и той извади от пояса си нож, досущ като моя и ми го показа – върху двете му страни видях по едно кърваво петно. „Наскоро убиха двама от синовете ми – продума селянинът. – Трябва да отмъстя за тях.” А дали, попитах... дали ако простим, няма да стане същото? Не да простим убийството, но да се откажем от мъстта, защото смъртта ражда смърт и това няма да има край, докато по-умният не го разбере и не спре пръв. Убиеш ли някого, кървавото петно ще се появи не нечий друг нож. А ето, това тук изчезна само. И знаеш ли защо? Защото синът отказа да отмъсти за баща си. „Всеки син е длъжен да отмъсти” – промърмори мъжът. Не си прав, рекох, ето, един нищо и никакъв нож, мъртво и безсъзнателно парче желязо разбра това и прости, а ние, хората, не можем или не искаме. Не е ли това поличба – показах му отново острието. Той го погладил с пръст, дълго клати глава и накрая ме погледна с усмихнати очи: „Добре, ще опитам. Може пък да си прав. И ако наистина е така, ще разкажа за това чудо на всички в моето село. А те пък – на своите хора в другите села из планината.”

Дано това е началото на края, помислих си, стиснах кокалестата ръка на афганеца и го потупах по рамото. Същото стори и той.

Вече имах един приятел в тази страна.

06.01.2011 г.